

Poznanstvenje politike

Marijana Koren

Politike in znanosti običajno nismo vajeni misliti skupaj. Vse prej se nam vsiljuje vtis, da gre za dve vsaj načelno ločeni sferi človeškega udejstvovanja. Politika naj bi tako bila na strani dejanja, znanost pa na strani opazovanja. Znanost je pozitivna, politika normativna. Znanost svoj predmet preučuje, politika ga ustvarja. Znanost govori o stvareh, kakor so; politika o stvareh, kakor naj bodo.

Politično lahko opredelimo kot odločanje ali delovanje, ki se tiče neke določene skupnosti in je usmerjeno v njeno dobrobit. Po tem, kako naj se meri to dobrobit, kdo je najprimernejši za izvajanje tega odločanja in delovanja, se nadalje razčlenjujejo politični sistemi in nazori. Znanstveno pa lahko opredelimo kot neko raziskovanje, postopanje ipd., ki skuša podati nek domnevno neodvisni, objektivni opis stanja stvari. Znanstveno postopanje je torej nasprotno političnemu, kolikor gre pri prvemu za opisovanje, odkrivanje in razumevanje nekih fenomenov, pri drugemu pa predvsem za odločanje in delovanje v skladu z nekim smotrom. Politika in znanost se torej ključno razlikujeta tudi po tem, da znanost velja za etično nevtralnno, od politike pa pričakujemo, da zavzema določena etična stališča, saj onkraj njih ne more razsojati o tem, kaj je skupna dobrobit.

Če je bila v zgornjem odstavku podana neka načelna razločitev med politiko in znanostjo, pa iz izkušenj vemo, da politično odločanje ni tako daleč od znanstvenega preučevanja neke skupnosti. Vede, kot so statistika, demografija, sociologija, makroekonomija ipd., izgledajo dandanes nezizbežna podlaga političnemu odločanju. Še več, izgleda, da so bile razvite zato, da lahko služijo kot takšna podlaga. Statistika se je recimo razvila v 17. stoletju z eksplicitnim namenom služenja državnemu odločanju – od tod tudi njeno ime. V istem obdobju se kot vedi razvijeta demografija in politična ekonomija. Na sodobno makroekonomijo, ki je nadomestila slednjo, pa smo morali čakati do velike krize I. 1929: Keynesova makroekonomija je bila odgovor državi, kako naj se iz

te krize izvleče.

O TEHNIKAH OBLASTI

Čeprav se nam danes zdi skoraj naravno, da so te vede podlaga političnemu odločanju, pa bojda ni bilo vedno tako. Vez med politiko in znanostjo, kot jo poznamo danes, naj se ne bi oblikovala pred 17. stoletjem, ko se je – po raziskovanju velikega teoretika oblasti Michela Foucaulta – pojavil nek odločilen prelom v tehnikah vladanja. Avtor v osnovi ločuje tri načine izvajanja oblasti, ki se med seboj zgodovinsko dopolnjujejo oz. nadgrajujejo.

Prvi je enostavna pravna oblast (pravna država, o kateri radi govorimo danes). V pravu so strnjena pravila družbenega vedenja, ki služijo ohranjanju družbenega reda v neki skupnosti. Najenostavnejše je mogoče delovanje pravnega reda ponazoriti z najbolj široko sprejetimi družbenimi pravili, kot so: ne kradi, ne ubijaj itd. Temelj pravnega reda je, da so pravila za vse enake in takšne naj bi bile tudi sankcije. Posameznika, ki ta pravila prekorači, družba grobo izloči (ga ubije, prežene ipd.). Izvajanje oblasti v takšnem sistemu, ki naj bi veljal tam nekje do 17. stoletja, naj bi bilo dokaj enostavno. Za vladarja, kot nosilca suverenosti, je dovolj, da pozna zakone ter v skladu z njimi sodi oz. jih izvaja. Zaželeno je, da ima poleg poznavanja zakonov tudi nek čut, občutek oz. vrlino, kot pravi Foucault, s pomočjo katere se zna odločiti, kaj je v določenem trenutku primerno storiti in kaj ne – pomislimo samo na Machiavellijevega Vladarja.

Neko premeno oblastnih mehanizmov odkriva Foucault v pojavu tehnik discipliniranja. V teh-

nikah discipliniranja lahko vidimo, da sankcioniranje tistih, ki prestopijo zakon, ni več povsem enako za vse. Pomembno ni več le to, da je zakon prekršen, temveč tudi to, zakaj, iz kakšnih motivov je prekoračen. Ta način razmišljanja nam nedvomno ni tuj: nič nenavadnega se nam namreč ne zdi, da se v sodnem procesu upošteva olajševalne ali oteževalne okoliščine, ki navadno izhajajo iz nekega družbenega ali psihološkega stanja obdolženca. Umor ni več zgolj umor (gola prekoračitev zakona), temveč je umor iz koristiljublja, umor iz strasti itd. Čeprav je vendarle treba priznati, da so posledice za oškodovano osebo (v našem primeru smrt) na neki objektivni ravni iste ne glede na naklep storilca, pa deluje takšno razsojanje pravzaprav mnogo bolj humano ravno zato, ker upošteva okoliščine storjenega zločina. Ta humanost pa je dvorezen meč: presojanje na podlagi psihologije zločinca namreč odpira vrata za sankcioniranje in discipliniranje na podlagi iste psihologije. Oblast tako ne skrbi več le za izločanje deviantnih oseb iz družbe, temveč za njihovo preoblikovanje v spodobne državljane. Ene bo tako poslala v zapor, druge v psihiatrično bolnico. Če vzamemo aktualen primer: pijane voznike država ne bo le sankcionirala zaradi njihove pijanosti, temveč jih bo poslala na zdravljenje alkoholizma.

Zadnja premena tehnik oblasti pa se zgodi, ko se kurativa, ki jo ponuja discipliniranje, prelevi v preventivo. *Meglio prevenire che curare!* Zakaj bi zdravili alkoholike, če pa bi bilo bolje da poskrbimo, da do alkoholizma sploh ne bi prišlo (na primer s prepovedjo prodaje alkoholnih pijač, z osnovnošolsko vzgojo in medijsko propagando o problemih alkoholizma ipd.). Zakaj bi sankcioniral morilce, če lahko razvijamo določene znanosti – kot je psihologija zločincev – in tako vnaprej določimo tveganje za kriminalitetno vedenje ter skušamo zločin preprečiti, še preden se je zgodil. Postopek je preprost: izmerimo določene stopnje tveganja za nek neljub dogodek na različnih populacijah in poskušamo vnaprej ukrepati na statistično značilne spremenljivke, ki naj bi nanj vplivale. V primeru prometnih nesreč so te spremenljivke npr. starost avtomobila, stanje ceste, starost voznika, psiho-fizično stanje voznika itd. Ugotovili bomo, da so za največ nesreč s tragičnim izidom krivi mladi, pijani vozniki in neprila-

gojena hitrost ter z ustreznimi politikami skušali učinkovati nanje.

V vsakem primeru pa nam hitro postane jasno, da za tovrstno vladanje poznavanje zakonov in nekaj razsodne moči ni več dovolj. Politika kot odločanje o skupni dobrobiti se začne navezovati na znanost nasploh, neposredno pa na določeno strujo znanosti, ki izgledajo pravzaprav razvite v namen tega odločanja. Na nek način lahko celo rečemo, da že sam sodoben pojem politik (v množini) nakazuje ravno to zmes med politiko in znanostjo. V nasprotju z edninskimi pojmom »politika« ali pridevnikom »političen« (angleškimi *politics*), ki ima v slovenščini mnogokrat celo pejorativni pomen (npr. dnevna politika, apolitična organizacija, politična odločitev kot samovoljna odločitev ipd.), pa takšnega pomena nima raba množinskega termina »politike«, ki opredeljuje različne predmete političnega upravljanja (npr. kmetijska politika, fiskalna politika, socialna politika (angleški *policy* oz. *policies*)). Politika v tem pomenu ni več tista dnevna politika samovoljnih odločitev, temveč je znanstveno bazirana taktika, za doseg nekega cilja.

POPULACIJA IN NJENA SREDINA

Ko politiko kot odločanje o neki skupni dobrobiti nadomestimo s politiko kot taktiko za doseg nekega cilja, dobimo politiko kot znanost o upravljanju neke skupnosti oz. natančneje populacije. Populacija je termin, jasno zvezan z demografijo in statistiko, ki se v nekem novem pomenu oblikuje na prelomu 17. stoletja. V tem novem pomenu, ki ni več zgolj poseljenost nekega teritorija, naznanja omenjeno spremembo v tehniki vladanja. Populacija namreč ni zgolj statističen pojem seštevka določenih elementov, temveč je sama neka entiteta z lastnimi zakonitostmi delovanja in vedenja – je skorajda živo bitja. Kot takšen – skorajda naravni – pojav implicira tudi svojstveno znanstveno preučevanje. Značilnosti, preko katerih preučujemo populacijo, segajo od mortalitete, natalitete, gospodarske aktivnosti, zdravja, pismenosti, delovne aktivnosti, izobrazbenosti, kriminalitete itd. do zelo specifičnih, kot je naprimer stopnja smrtnosti v avtomobilskih nesrečah na avtocesti. Lastnosti te populacije so predmet političnega učinkovanja. Znanost je tista, ki te naravne lastnosti populacije preučuje,

politika pa tista, ki naj prek znanstvenih ugotovitev nanje učinkuje.

Pomembna posledica opredelitve politike kot upravljanja populacije je, da je učinkovanje na populacijo vedno učinkovanje na neko sredino, na tisto najbolj zgoščeno in najbolj značilno povprečje neke populacije. Ta sredina se opredeljuje kot normalnost in je tista, na katero bo politika sploh lahko učinkovala, v nasprotju s posameznimi osamelci (statističen pojem za element, ki pade izven osrednje zgostitve nekega pojava in torej nasprotuje logični povezavi, ki jo statistika predpostavlja).

Osamelci so tipični primeri političnih krivic, ki jih lahko vsak teden spremljamo na Tedniku. Vzemimo izmišljen in hipotetičen primer. Recimo, da želi država popisati premoženje državljanov z namenom, da bo bolj pravično obdavčevala in bolj pravično delila socialno pomoč. Logika je seveda takšna, da socialno pomoč potrebuje tisti, ki nima svojega premoženja ali zadostnega dohodka, da bi se lahko preživljal. Predpostavi se torej negativna korelacija med premoženjem in potrebo po socialni pomoči, ki v splošnem drži. Na podlagi te pa se postavi nek zakon o dodeljevanju socialne podpore. Potem pa se v tem zakonu znajde tudi starejša gospa iz Ljubljane, ki sicer nima visokih dohodkov, vendar živi v majhni nepremičnini v njeni lasti. Ker se nepremičnina nahaja v širšem centru Ljubljane ima seveda svojo precejšnjo vrednost, zaradi katere si gospa ne zasluži socialne pomoči. Kaj je tisto, kar naredi to gospo za osamelca, ki pade izven intence zakona? Njena neracionalnost! Natančneje, neskladnost njenega obnašanja z ekonomsko teorijo, ki jo poučujejo na Ekonomski fakulteti. Vsak nadobudni mladi učenec Ekonomske fakultete bo namreč znal povedati, naj gospa vendarle proda njeno nepremičnino in najame drugo izven mesta. Iz izkupička od prodaje pa bo jasno, da socialne pomoči ne potrebuje.

Poanta primera seveda ni vprašanje, ali bi morala gospa nepremičnino prodati ali ne. To, kar je razvidno iz tega primera, je, da scientifikacija političnega odločanja predpostavlja scientifikirano vedenje državljanov oz. populacije, na katero politično odločanje učinkuje. Politične odločitve lahko dosežejo svoj cilj le, če se predpostavi, da se bodo državljanji ravnali v skladu z znanstveno

teorijo, ki te odločitve podpira. V tem kontekstu lahko govorimo o normalizaciji prebivalstva, ki se mora – če noče biti izvzeto iz političnega prostora – vesti v skladu z racionalnostjo, ki jo določajo »politične znanosti« (to so znanosti, ki postavljajo temelj političnemu odločanju: takšni pa nista le ekonomija in demografija, temveč prav tako naprimer gozdarstvo in agronomija).

Vzela si bom prostor še za en primer, anekdotično pravzaprav, ki mi tako leži na duši, da je ne morem zadržati zase. Na Ekonomski fakulteti se kdaj pa kdaj na mestu predavatelja znajdejo tudi določeni zelo *an der Zeit* ljudje, ki ponujajo svoje nazore o aktualnih dogajanjih, na primer propadanju Mure. Delavke so si za svojo neugodno situacijo v skladu z doktrino racionalnosti in svobodne izbire seveda krive same, saj se v rani letih niso odločile za vlaganje v izobraževanje, ki je racionalna izbira, sedaj pa so nekvalificirane za drugo delo in država bi jim še pomagati morala in subvencionirati njihove napačne izbire. Nato pa ta nadobudni, *an der Zeit* človek še hudomušno pripomni – kot da je s svojim rezoniranjem razkril vse probleme sodobne družbe – da vsi politiki vedo, da je ravno opisano dejanski problem Murinih delavk, le nihče nima potrebne korajže, da bi to javno izjavil. Reševanje socialnih problemov je za nekatere znanosti res mačji kašelj, predvsem, če ste sposobni te domišljije, da si predstavljate delavko Mure, ki v šestdesetih letih pije pivo na toplem sončku in se svobodno in suvereno odloči, da ona pa ne bi šla v šolo, da bo raje malč k po Prekmurju pohajala, pri tem pa ima kot v jasnem dnevu pred seboj razgrnjene prihodnje posledice njenih odločitev. Predpostavka neoliberalne teorije namreč je, da ima posameznik na voljo vse informacije, na podlagi katerih lahko presoja in se seveda – najpomembneje – racionalno odloča kot pravi homo economicus.

Na Ekonomski fakulteti, za katero – da ne bo pomote – menim, da je zelo dobra fakulteta, sem na prvih vajah nekega predmeta morala rešiti tudi sledečo nalogo: oceni tveganje nepovračila, če 1.000 evrov posodiš banki ali prijatelju. Pri tem smo bili seveda opozorjeni, da so v življenju pri takšnih odločitvah pomembni še drugi faktorji in da izračun torej ne pomeni, da moramo denar nujno raje vložiti v banko. Pokazano pa je bilo,

kaj je racionalno. Racionalnost, ki jo predpostavlja takšna stroka, pa je tudi tista racionalnost, na podlagi katere se vršijo politične odločitve.

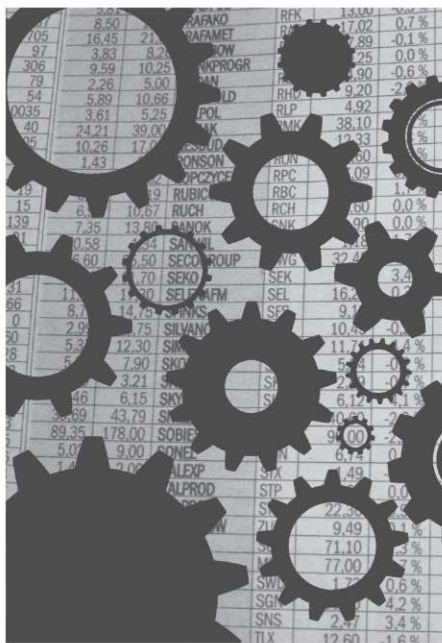
V nasprotju z nekim čisto pravim sistemom, v katerem se etične norme strnejo v odločitev o tem, kaj je prav in kaj narobe, postane v upravljanju populacije odločilna norma meja med racionalnim in neracionalnim oz. med povprečjem in osamelci. Opisani način razmišljanja nam je - po mojem - že vsem zlezal pod kožo. Pomislimo recimo na zgodbo slovenskih tajkunov. Kar nas kot javnost moti, ni to, da obstaja en tajkun, temveč da obstaja tajkunstvo kot pojav in da obstaja pravni red, ki to omogoča. Če bi imeli opravka s posameznikom, bi ga še lahko obsojali v zastarelih etičnih kategorijah in dejali: »Prekleti prasec od človeka, izčrpal je podjetje in spravil na cesto množico delavcev samo zato, da bi si nabasal žepe z denarjem!« Tajkun pa nas ne moti kot moralno izprijen posameznik. Bolj kot to nas moti razpasenost nekega pojava, ki sledi svoji notranji logiki in je pravzaprav – iz vidika nekaterih ekonomskih predpostavk – celo racionalen. Zato nismo toliko jezni na posameznika, ki je pravzaprav v skladu s tem, kaj je racionalno početi, sledil lastnemu interesu, temveč smo jezni na državo, ki je omogočila (s tem, ko ni preprečila), da se nek takšen pojav zgodi.

Druge značilnost, ki jo znanstveno postopanje doprinese v politično odločanje, je torej ta, da določenih pojavov ne sodimo več preko kategorij moralno dobrega in slabega, temveč da preprosto le še so. Obstajajo in delujejo po neki logiki, ki je onstran dobrega in slabega. Če pa so te politike (v množini) kot taktike za doseg določenih ciljev onkraj dobrega in zlega ter jih lahko ocenjujem zgolj kot učinkovite ali neučinkovite, pa se postavlja vprašanje, ali ne bi morala tista druga politika (v ednini) stopiti na stališče dobrega in zlega s tem, ko določa, kateri so cilji znanstvenih politik oz. kateri je tisti smoter, ki bi mu morale slediti.

KRATEK PREGLED EKONOMSKIH NAZOROV IN USTREZNIH POLITIK

Če smo v prejšnjem razdelku opazovali, kako deluje politično vodenje, ki se poslužuje določenega tipa znanstvenosti za učinkovanje na populacijo, pa lahko učinke znanosti na politiko opazujemo še iz nekega drugega vidika, ki se veže na zgodovino.

Znanstvene teorije se – kot je najlucidneje predstavil Thomas Kuhn v *Strukturi znanstvenih revolucij* – skozi zgodovino spreminjajo. Spreminjajo tako svoje temeljne predpostavke kot tudi metode znanstvenega raziskovanja: strokovno rečeno spreminjajo paradigme. Kolikor se torej politika pri svojem delovanju sklicuje na znanost, se tudi ta vede v skladu z znanstvenimi nazori nekega časa.

Enako kot druge znanosti (če ne še bolj, zato ker gre za družboslovno znanost) je tudi ekonomija skozi zgodovino spreminjala nazore naprimer o tem, kaj je ključni dejavnik za ohranjanje gospodarske moči države – in s tem na nek način njene dobrobiti. Spodaj bom podala nek zelo povšalen pregled ekonomskih nazorov in njim ustreznih politik, katerega namen je predvsem pojasniti, kaj se dogaja danes. Gre namreč za neke znanstvene (v tem primer ekonomske nazore), ki krojijo usodo političnih odločitev.

Ekonomski nazor, ki je kasneje dobil ime merkantilizem, je na primer temeljil na postavki, da je bogastvo sveta (katerega ekvivalent so redke

kovine kot menjalno sredstvo) končno – postavka, ki je v današnji logiki neskončnega povečevanja globalnega bogastva in s tem dobrobiti, nepredstavljava. Iz končne količine svetovnega bogastva izhaja, da lahko določena država svoje bogastvo poveča le na račun osiromašenja druge države – bodisi prek zavzemanja njenega teritorija bodisi prek ustrezne politike mednarodnega trgovanja. Država mora tako vedno izvoziti, torej prodati drugi državi (oz. državam – gre za dve različni teoriji) več, kot od nje kupi oz. uvozi; le na ta način je lahko pritek zlata v državo večji od njenega odtoka in se v državi kopiči bogastvo. Nemara ni naključje, da nazor merkantilizma zgodovinsko sovpaše s strogo regulacijo zunanje trgovine in s kolonializmom, ki pomeni pridobivanje večjega kosa svetovno omejenih dobrin. Sledila je fiziokratska doktrina, ki v grobem pravi, da je edina stvar, ki prinaša pristno vrednost (danes bi rekli dodano vrednost), zemlja. Bogastvo naroda se tako meri v količini obdelovalnih površin in njihovi naravni kvaliteti, v državnem teritoriju. Obdobje t. i. kabinetskih vojn med vestfalskim mirom l. 1648 in francosko revolucijo l. 1789 tako okvirno zajame življenje najvidnejšega predstavnika fiziokratizma Francois Quenayna.

Populacija v pomenu števila prebivalstva v nobeni od navedenih obdobji ni igrala nepomembne vloge. Ko pa postaneta z industrijsko revolucijo ključna produkcijska faktorja delo in kapital, skupaj z novimi pogoji, ki jih prinaša urbanizacija, postane skrb za populacijo še bolj ključnega pomena. V 19. stoletju se tako pojavijo prvi javni sistemi zdravstvene oskrbe. O tem, kakšne učinke so na politiko imeli marksistični nazori, najbrž ni treba govoriti.

Zanimivo je, da je v teh novoveških nazorih veljalo, da morajo biti mezde delavcev na čim nižji ravni. Visoke morajo biti ravno toliko, da delavcu, kmetu, obrtniku itd. omogočajo preživetje; če bi bile višje, bi se delavci namreč polenili ali pa pretirano razmnožili (po Maltusovem nazoru), kar ne bi imelo ugodnih ekonomskih učinkov. Morda ni naključje, da do spremembe mentalitete pride v 20. stoletju, ko produkcija dobrin v razvitem svetu nenavadno preseže povpraševanje (od tod rojstvo marketinga). Povpraševanje pa je – kot pravijo sodobni tržniki – želja, podprta

s plačilno sposobnostjo. Potrebo po bolj enakomerno porazdeljenem družbenem dohodku lahko tako, onkraj idej o pravičnejši družbi, vidimo tudi kot sredstvo za povečanje tega povpraševanja.

IN KJE SMO DANES?

Danes je ključna mera gospodarske moči države BDP. Kaj je ključni faktor pri povečevanju gospodarske rasti ugotavljamo z ekonometričnim preučevanje gospodarske aktivnosti. V regresijski funkcijo ustavimo BDP kot odvisno spremenljivko in ugotavljamo, v kolikšni meri je BDP odvisen od količine kapitala in aktivne delovne sile. Funkcija se bolj ali manj izide, vendar nekaj ostane. Ostane nek nepojasnen vpliv, ki je dobil ime Solowov residual. Odgovor ekonomistov, kaj to je, bo torej krojil politične napore usmerjanja populacije k čim večjem BDP. Solowov residual se kdaj imenuje tudi tehnološki napredek, termin, ki je za ekonomiste nadomestitev ene mistike z drugo. Kakorkoli, sklepanje, da je ta nadvse pomembni dejavnik tehnološki napredek, pripelje do tega, da politika ugotovi, da je potrebno več vlagati v R&R (raziskave in razvoj). Lizbonska strategija tako določa, da je potrebno vlaganje v raziskave in razvoj na ravni EU povečati na tri odstotke BDP, minister Golobič se na veliko loti reforme šolstva in raziskovalnih programov, ki seveda niso raziskave kar tako, temveč raziskave zato, da povečajo dodano vrednost gospodarstva. Populacijo je potrebno izobraževati, ker je baje t. i. človeški kapital, ključni produkcijski faktor. Tisti, ki pademo v sredino te populacije se tako izobražujemo, osamelci, ki se ne, so neracionalna družbena marginalija, skupni statistični učinek pa naj bi bil kljub temu povečan BDP in v poprečju večja dobrobit državljanov.

ZAKLJUČEK

S tem smo zaključili krog, ki vodi od znanosti k politiki in od politike nazaj k znanosti. Sklenemo lahko, da politika in znanost vselej nista tako aristoteljansko nepovezani, ko smo predpostavljali na začetku. Nasprotno, kot kaže postajata skozi zgodovino le bolj in bolj povezani in prepleteni. V tekstu so bili predstavljeni nekateri učinki te prepletenosti, etična sodba o njih pa ostaja onkraj znanstvene analize. •

Polje argumentacije med politiko in znanostjo

Gregor Kardinar

V našem prispevku nas bo zanimalo, ali križišče politike in znanosti implicira neko čisto določeno etično razsežnost, ki presega vsakodnevne debate o etičnih komisijah, o zdravem življenju, o skrbi za okolje itn. V izhodišču se bomo odločili za predpostavko, ki bo ostala le intuitivna, kolikor ne bo dokazovana, da se namreč politika in znanost sekata na področju realnosti. Ne samo to, da obe delujeta ravno v polju realnost, ampak tudi določata lastni režim realnosti. To moramo opredeliti še natančneje: *realnost se postavi kot učinek, ki ga sproža zavozlanost političnega in znanstvenega režima*. Naša analiza se bo gibala na področju govornice, kar pomeni, da nas bodo zanimale stavčne oblike in družbene vezi, ki iz njih izhajajo. V osnovi se bomo največkrat opirali na misli, ki jih je Jean-François Lyotard razvil v filozofskem delu *Navzkrižje* in v poročilu o stanju vednosti v najrazvitejših družbah, ki je pri nas izdano pod naslovom *Postmoderno stanje*. S pomočjo nekaterih teoretskih izpeljav in nekaj primerov bomo bralcem posredovali tezo, da se sodobna znanost ne legitimira več s takšno ali drugačno artikulacijo resnice, ampak samo še z učinkovitostjo. Postalno nam bo razumljivo, kako je v ekonomskem smislu postavljena zahteva o tem, da naj bo znanost učinkovita, omogočila, da si je *dnevna politika* prilastila znanost v paleto njenih orodij.

POLITIČNE IMPLIKACIJE ZNANSTVENEGA POZITIVIZMA

Znanstveni pozitivizem, ki je z vsem pompom predstavljen v šolskih klopeh, predpostavlja nekaj nadvse preprostega: realnost se ne razlikuje od referenta znanstvenih stavkov. Vzemimo stavek: »Oseba, ki je na okruten način umorila svojega otroka, je spoznana za krivo.« Pozitivizem trdi, da je realna oseba iz mesa in krvi v celoti identična z referentom stavka, tj. osebo, ki je s tem stavkom predstavljena. Referent kot stavčni element torej v celoti izčrpa bistvene lastnosti oseb in predmetov, na katere se nanaša. Iz tega preprostega načela sledi pomembna politična implikacija.

Tip države, ki jo implicira znanstveni pozitivizem, je najpreprosteje opredeljen z idejo *učene države*, ki ne pozna nobene druge realnosti razen tiste, ki je ugotovljena pod strogim upoštevanjem določenih stavčnih pravil. Poteza, ki učeno državo razlikuje od njenega nasprotja je namreč ta, da ima monopol nad *postopki za ugotavljanje realnosti*, ti pa niso nič drugega kot proces, ki je *preverljiv* in *ponovljiv*. *Preverljivost* procesa implicira postopke, po katerih lahko država sodi, da je

neka realnost takšna, kakršna je, kar pomeni, da postopki jamčijo za identičnost realnosti same seboj, skratka jamčijo za to, da realnost ne bi mogla biti drugačna, kot je – npr.: oseba, ki jo je sodišče z dokazi in pričami spoznalo za krivo, ostaja kriva, dokler ne odsluži svoje kazni. *Ponovljivost* pa implicira, da je mogoče poljubno mnogokrat preverjati množstvo časovno nepovezanih realnosti – npr.: oseba, ki je pravkar prestala kazen, je zdaj zopet postala nedolžna, vendar pa lahko postane tudi zopet kriva, če ji je s pričami in dokazi vnovič dokazana krivda. Takšen pozitivistični postopek ugotavljanja je v največjem številu primerov zagotovo *učinkovit* način zagotavljanja distribucije pravičnosti. Kot običajno pa obstajajo tudi tukaj mejni primeri, ki poleg tega, da pravilu odtegnejo možnost njegove univerzalne rabe, predstavljajo tudi določeno nevarnost.

Vzemimo Lyotardovo analizo primera Roberta Faurissona, profesorja francoske literature, ki se je na rob zgodovine vpisal kot lik, ki je s pomočjo tega, da je v zgodovinsko znanost vpisal nekaj osnov znanstveno-pozitivističnega postopka, zanimal holokavst. Faurisson je tako prišel do mrakobnega sklepa: »Analiziral sem na tisoče